

gelegenheid zal geven, onze vrijheid weder terug te winnen.¹ 'Pieter 't Hoen' (Frans Goedhart) die, van een diepe weerzin tegen het Stalinisme vervuld, in mei en juni 'slapeloze nachten' gehad had bij het vooruitzicht dat de Sowjet-Unie zich nauwer met Duitsland zou verbinden, wilde, zo schreef hij in *Het Parool*, de toestand 'nuchter beoordelen', kwam tot 'de conclusie dat het Rode Leger op geen stukken na opgewassen is tegen de Duitse *Wehrmacht*', maar putte troost uit de gedachte dat de wereldoorlog niet in het oosten uitgevochten zou worden:

'Wanneer Hitler in Rusland niets dan puinhopen vindt, dan wordt een bezetting van Leningrad, Moskou, Astrakan en Bakoe niets anders dan een Pyrrhus-overwinning voor hem . . . De grote beslissing zal tenslotte toch in het westen moeten vallen.'²

De Vakbeweging, een illegaal blad dat sinds enkele maanden met steun van Koos Vorrink uitgegeven werd door L. J. van Looi³, uitte zich optimistischer: 'Wij hopen dat het de Russen moge gelukken, de Duitsers een zware nederlaag te bezorgen . . . Wij wensen het Russische leger in deze strijd veel succes, doch men verlange van ons geen bewondering voor de Russische politieke prestaties of politieke doelstellingen.'⁴ In het nummer van het *Bulletin van het Marx-Lenin-Luxemburg-Front* dat de groep-Sneevliet begin juli uitgaf, werd met geen woord van de in het oosten ontbrande strijd gerept; begin augustus verscheen een verklaring van de 'centrale leiding' van het MLL-Front waaruit bleek dat Sneevliet geen behoefte had, zich op welke wijze dan ook met de Sowjet-Unie solidair te verklaren; wie dat wèl deed, zou 'onvermijdelijk aan het front van het Angelsaksische imperialisme worden ingeschakeld.'⁵

¹ *Vrij Nederland*, II, 1 (juli 1941), p. 7. 'Wij willen hier ter plaatse wel eerlijk bekennen', schreef *Vrij Nederland* in september, 'dat zowel de strijdwil, de eensgezindheid in de strijd als de organisatie van het krijgsapparaat van de Sowjets onze verwachtingen verre hebben overtroffen.' (a.v., II, 3 (11 sept. 1941), p. 7). ² *Het Parool*, 13 (10 juli 1941), p. 2-5. ³ Van Looi, tot '33 correspondent van de Arbeiderspers in Berlijn, had vóór de oorlog het illegale werk van de Duitse sociaal-democraten op tal van wijzen gesteund; hij was na de inval van de Duitsers onmiddellijk ondergedoken op de Veluwe. ⁴ *De Vakbeweging*, 8 (juli 1941), p. 2-3. ⁵ *Bulletin van het MLL-Front*, 21 (begin aug. 1941), p. 3. Er was vóór de oorlog binnen de kleine RSAP enkele jaren lang over de vraag gestreden of men zich, als de Sowjet-Unie ooit aangevallen werd, aan haar zijde scharen moest. Felle debatten hadden in mei '40 nog niet tot een uitspraak geleid. Na de 22ste juni '41 maakte zich van het MLL-Front een kleine, door Eddy Wijnkoop geleide groepering los die in haar illegale blad *De Vonk* dat sinds begin '41 verscheen, het ideologisch isolement ver-